

Streszczenie

Cukrzyca jest chorobą znaną już od czasów starożytnych. Przez bardzo długi czas była postrzegana za chorobę śmiertelną. Nieznane były wówczas mechanizmy powstawania choroby, jak również skuteczne sposoby jej leczenia. Dopiero przełom wieku XIX i XX okazał się kluczowy w diagnostyce i leczeniu cukrzycy. Stało się to głównie za sprawą odkrycia, którego organu dotyczy choroba oraz organicznej substancji – insuliny, regulującej poziom cukru we krwi.

Wśród ośrodków zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem cukrzycy w okresie międzywojennym na terenie Polski były kliniki internistyczne Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie: Klinika Diagnostyki i Terapii Ogólnej oraz Klinika Szczegółowej Patologii i Terapii Chorób Wewnętrznych. W 1934 r. zostały one połączone w Klinikę Chorób Wewnętrznych kierowaną przez profesora Aleksandra Januskiewicza.

Diagnostyka i leczenie chorób w powyższych ośrodkach przebiegały według planu badania klinicznego. Rozpoznanie cukrzycy w okresie międzywojennym opierało się głównie na zaobserwowanych objawach charakterystycznych dla tej choroby oraz na badaniach laboratoryjnych: moczu i krwi. Zasadniczym sposobem leczenia chorych była dieta, która w przypadku cukrzycy miała wiele różnych, często przeczęcych sobie odmian. Mimo odkrycia insuliny i poznania jej terapeutycznego działania, podchodzono do jej zastosowania bardzo sceptycznie, szczególnie w pierwszych latach po jej wynalezieniu. Uważano, że zastosowanie insuliny stanowi jedynie uzupełnienie leczenia dietetycznego i nie można go zastąpić czy uczynić zbędnym. Niezwykle istotne w leczeniu cukrzycy było indywidualne podejście do każdego chorego.

Działalność personelu medycznego internistycznych klinik wileńskich przejawiająca się w rozwoju praktyki medycznej, aktywności naukowej oraz popularyzacji wiedzy miała znaczący wkład w zwalczanie cukrzycy w Polsce. Działania te wpłynęły na ułatwienie dostępu do służby zdrowia, rozwój poszczególnych specjalności medycznych oraz podniesienie świadomości społeczeństwa. Skutkowało to wzrostem wykrywalności choroby i szybkim wdrożeniem leczenia.

Niniejsza praca ma charakter historyczny. W pisaniu pracy zastosowano metodę analizy źródeł, badania porównawcze oraz statystyczne. Analizie poddano przede wszystkim nieopracowane dotąd materiały źródłowe, dotyczące badanej problematyki, znajdujące się w zasobach Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki, w tym Działu Starej Książki Medycznej w Warszawie oraz zasoby bibliotek cyfrowych.

Słowa klucz:

- Cukrzyca,
- Insulina,
- Dieta,
- Aleksander Januskiewicz,
- Klinika Chorób Wewnętrznych USB w Wilnie.